

เอกสารเสริม

สำหรับใช้คู่กับ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม. 4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของบริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด มุ่งมั่นที่จะร่วมพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ สำหรับให้ครูและนักเรียนใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ของสำนักพิมพ์ได้รับความเชื่อถือมาเป็นเวลานาน

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลในสื่อการเรียนรู้บางเรื่องที่เคยแพร่ไปแล้วได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หากครูและนักเรียนนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ก็จะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์สูงสุดและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สำนักพิมพ์จึงได้จัดทำ **“เอกสารเสริม”** ข้อมูลความรู้ที่เป็นปัจจุบัน สำหรับให้ครูและนักเรียนได้นำไปใช้

นวัตกรรมการเรียนรู้ 2

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคม

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม

3.2 แนวทางการพัฒนาสังคม

3.2.2 การพัฒนาสังคมของประเทศไทย (หน้า 51–55)

1. วิวัฒนาการการพัฒนาสังคมของประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมตามแผนพัฒนาสังคมที่เรียกว่า “การพัฒนาสังคม” นั้น ประเทศไทยมีวิวัฒนาการของการพัฒนาสังคมมานับตั้งแต่จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “สภาพัฒน์” หรือ “สภาพัฒนา” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2493 โดยระยะแรกใช้ชื่อว่า “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” มีหน้าที่เสนอความเห็นและคำแนะนำ ตลอดจนข้อชี้แจงต่อรัฐบาลในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2500 คณะผู้เชี่ยวชาญจากธนาคาร โลกพร้อมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้ดำเนินการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและจัดทำรายงาน โดยเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนและเพิ่มบทบาทหน้าที่ของ “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” และให้จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่วางแผนพัฒนาประเทศขึ้นเป็นการเฉพาะ และเมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ปรับโครงสร้างการทำงานและเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ” รวมทั้งได้จัดทำ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ” ฉบับแรกขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2515 จึงมีการนำกระบวนการวางแผนพัฒนาสังคมเข้ามาใช้ควบคู่กับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง และเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น “สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ภายได้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1–7 มุ่งเน้น “การเร่งรัดพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ” เป็นหลักและเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน โดยเน้นการพัฒนาสังคมและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยผลจากการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1–7 นี้ได้ข้อสรุปว่า เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า แต่สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกลับมีปัญหา ซึ่งเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการวางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยเปลี่ยนจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นเน้นให้ผลการพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อตัวคน หรือ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

นอกจากที่แผนพัฒนาฉบับที่ 8-12 จะเปลี่ยนจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นเน้นการพัฒนาคน หรือ “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” แล้ว ยังเปลี่ยนวิธีการวางแผนจากต่างคนต่างทำมาเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งอัญเชิญพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาต่อเนื่องตลอดมา

ทั้งนี้จากการที่ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวด้วย

2. การพัฒนาลังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับที่มีใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีการปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการและสาระสำคัญในการพัฒนาลังคมตามสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย สรุปได้ดังนี้

1) *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “น้ำ ไหล ไฟสว่าง ทางดี” ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับเดียวที่มีระยะเวลาครบคลุมรวม 6 ปี โดยเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มีการลงทุนในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเป็นอันมาก อาทิ ถนน ท่าเรือ เขื่อนอเนกประสงค์ โรงไฟฟ้า ฯลฯ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน และเพิ่มผลผลิตทางสาขาเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

2) *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “กระจายโครงสร้างพื้นฐานสู่ชนบท” โดยมุ่งเน้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการกระจายการพัฒนาไปทั่วประเทศโดยเฉพาะเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ เพื่อให้คนไทยในชนบทมีฐานะดีขึ้น โดยมีโครงการพิเศษ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท และโครงการช่วยเหลือชาวนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาลังคมโดยเพิ่มคำว่า “สังคม” ในชื่อของแผนพัฒนาฯ

3) *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “จากเศรษฐกิจสู่การพัฒนาสังคม” เพื่อมุ่งลดความแตกต่างของรายได้และบริการสังคม โดยเน้นการดำเนินงานแนวใหม่ 3 ด้าน คือ ลดอัตราการเพิ่มของประชากร กระจายบริการด้านเศรษฐกิจและสังคม และสร้างโอกาสและขีดความสามารถของประชาชนให้ได้รับประโยชน์จากบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น โดยเร่งปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและขยายขีดความสามารถทางการผลิตให้สูงขึ้น โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้แก่คนในชนบท พร้อมทั้งส่งเสริมการส่งออกและปรับปรุงโครงสร้างการนำเข้า เพื่อรักษาเงินทุนสำรองระหว่างประเทศให้มั่นคง

4) **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)** มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “กระจายความเจริญสู่ชนบท” เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาเน้นเฉพาะในส่วนกลางและเกิดภาวะเงินเฟ้อ การว่างงาน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และสังคม และความไร้เสถียรภาพทางการเมือง (หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519) โดยเน้นกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค 2 แนวทาง คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยขยายการผลิตด้านการเกษตร และปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อขยายการส่งออก การกระจายรายได้ และการมีงานทำในภูมิภาค โดยเน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและเร่งรัดการส่งออก รวมทั้งเร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และเหมืองแร่ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ

5) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)** มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “ยึดพื้นที่ในการพัฒนาทั้งรับและรุก” เนื่องจากชาวชนบทมีปัญหาคความยากจนในระดับสูง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จึงปรับแนวทางการพัฒนาประเทศ “แนวใหม่” ให้มีลักษณะเป็นแผนนโยบายที่ “ยึดพื้นที่” เช่น พื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และพื้นที่เมืองหลัก โดยเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทแล้วในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ชาวชนบทพออยู่พอกิน และช่วยเหลือตัวเองได้ในที่สุด เน้นความสมดุลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนให้เข้าร่วมแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และปฏิรูประบบการบริหารงานพัฒนาของรัฐทุกภาคส่วน

6) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)** มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “ผลักดันความเจริญสู่ภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง” โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการ โดยยึดหลักการทำงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด และยกระดับคุณภาพปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อลดต้นทุน และเน้นกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น เพื่อสร้างความเป็นธรรม

7) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)** มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม” โดยเน้นการรักษาการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตร เน้นให้เอกชนเป็นแกนนำในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน รวมทั้งการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บริการพื้นฐาน และการจัดหาพลังงาน การกระจายรายได้และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการยกระดับรายได้ของเกษตรกร เสริมสร้างศักยภาพของจังหวัดที่จะเป็นศูนย์กลางกระจายอุตสาหกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ และกระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนาไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยกระจายโอกาสและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การสาธารณสุข พัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม และสังคม เพื่อให้ประชาชนปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และฉีกกักตึงภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

8) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “ก้าวสู่กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ” เนื่องจากผลการพัฒนาที่ผ่านมาสรุปได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงปรับแนวคิดใหม่จากเดิมที่เน้นการพัฒนา “เศรษฐกิจ” มาเน้นการพัฒนา “คน” โดยให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยเน้นพัฒนาศักยภาพของคน และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

9) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

10) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยใช้แนวปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เน้นการนำ “ทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนเศรษฐกิจ” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยใช้ 5 ยุทธศาสตร์หลักเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนไทยและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

11) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)* มุ่งพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดที่ต่อเนื่องมาจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ขณะเดียวกันในกระบวนการพัฒนาประเทศจะเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยวิสัยทัศน์การพัฒนา คือ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” มีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศในด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศ

ในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ คือ สังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขและมีความสุขเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสม คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

12) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) มุ่งพัฒนาประเทศโดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”* ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9–11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาโดยยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น ส่วนแนวทางการพัฒนาได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และไทยแลนด์ 4.0

2. คุณลักษณะของพลเมืองดี

2.2 การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น (หน้า 85–88)

สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลเพื่อให้กระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตและร่างกาย

เสรีภาพ คือ ภาวะของคนที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในสังคมประชาธิปไตย พลเมืองทุกคนส่วนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ละคนจะมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตราบที่ไม่เป็นการละเมิดกฎหมายหรือละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น นอกจากนี้ทุกคนจะต้องรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนไว้มิให้ผู้ใดมาละเมิดด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นพลเมืองทุกคนจึงต้องปฏิบัติตนที่เป็นการแสดงออกถึงการเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเอง อีกทั้งยังต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการกระทำที่ผู้อื่นเดือดร้อนรำคาญด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพหลายประการ ที่สำคัญได้แก่

1. สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย คนไทยมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและคุมขังบุคคลจะทำได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมานทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้

2. เสรีภาพในเคหสถาน บ้านหรือเคหสถานเป็นที่อยู่อาศัยที่ทุกคนต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รัฐธรรมนูญได้ให้เสรีภาพในเคหสถานเพื่อคุ้มครองแก่คนไทย ถ้าผู้ใดเข้าไปในบ้านหรือเข้าไปตรวจค้นในบ้านผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของบ้าน ก็จะไม่สามารถเข้าไปได้ ยกเว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนดจึงจะเข้าไปได้

3. เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ คนไทยมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ คือ สามารถเดินทางไปไหนมาไหนและย้ายที่อยู่ได้ตลอดเวลาและทั่วประเทศไทย การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ นอกจากนี้การเนรเทศบุคคลที่มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร หรือถอดถอนสัญชาติของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดจะทำได้

4. สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว คนไทยมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำที่ละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิดังกล่าว หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์จะกระทำไม่ได้

ความเป็นอยู่ส่วนตัว คือ สถานะที่บุคคลจะรอดพ้นจากการสังเกต การรู้เห็น การสืบความลับ การรบกวนต่าง ๆ และมีความสันโดษ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระ มีการพัฒนาบุคลิกลักษณะตามที่ต้องการ มีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขในชีวิตตามวิถีทางที่อาจเป็นไปได้และเป็นความพอใจตรงเท่าที่ไม่ล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น

5. เสรีภาพในการสื่อสาร คนไทยทุกคนมีเสรีภาพที่จะสื่อสารถึงกันได้ ในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น หากผู้ใดตรวจ กัก หรือเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน หรือมีการกระทำใดเพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันย่อมทำไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น หากเจ้าหน้าที่ต้องการตรวจสอบจดหมายหรือไปรษณียบัตรของผู้ต้องหาหรือจำเลย จะต้องขอคำสั่งจากศาลจึงจะสามารถกระทำได้ หรือหากต้องการเอกสารข้อมูลข่าวสารใดที่ถูกใช้ในการกระทำความคิดที่เป็นคดีพิเศษจะต้องขออนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

6. เสรีภาพในการถือศาสนา คนไทยทุกคนไม่ว่าจะถือศาสนา นิกาย หรือลัทธิทางศาสนาใดย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กรณีการถือศาสนาต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้คนไทยต้องมีหน้าที่ เช่น มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย มีหน้าที่ป้องกันประเทศ มีหน้าที่รับการศึกษาอบรม หากจะอ้างว่าศาสนาที่ตนนับถือห้ามเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียน เช่นนี้จะทำไม่ได้ เพราะขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ

7. สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน คนไทยทุกคนจะได้รับการคุ้มครองจากการถูกเกณฑ์แรงงาน โดยการเกณฑ์แรงงานจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ

การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ หากทุกคนสามารถกระทำได้ เช่น สามีเคารพสิทธิของภรรยา ภรรยาเคารพสิทธิของสามี นายจ้างเคารพสิทธิของลูกจ้าง ลูกจ้างเคารพสิทธิของนายจ้าง เพื่อนบ้านเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ย่อมทำให้สังคม ไม่มีปัญหา ความขัดแย้ง แย่งชิง ช่มแครง แกร่งแคะ เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน หรือหากมีก็จะน้อยและแก้ไขง่าย

2.6 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของประเทศ

2. การมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาของประเทศ (หน้า 95-96)

ประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองดีของประเทศสามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาของประเทศได้หลายประการ เช่น

1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ ตัวอย่างการมีส่วนร่วมในนโยบายเศรษฐกิจระดับชาติ เช่น มีส่วนร่วมโดยวิธีปรึกษาหารือในการจัดเวทีสาธารณะหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการเปิดการค้าเสรีของรัฐบาล การมีส่วนร่วมในเรื่องเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น มีส่วนร่วมโดยวิธีเข้าร่วมดำเนินการโดยให้ชุมชนบริหารงบประมาณได้เอง การจัดตั้งธนาคารชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะได้ สำหรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองนั้นมีวิธีการหลายรูปแบบ ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การทำประชาพิจารณ์ การทำประชาพิจารณ์ การกำหนดนโยบายของรัฐ การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายและปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย การประเมินผลนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในทุกระดับ

3) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ เช่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้วยการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่ง

4) การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในทางการเมือง ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในทางการเมืองได้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การสนทนากลุ่มย่อย การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีชาวบ้าน การประชาพิจารณ์ โดยมีกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองให้ความช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนและสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้

5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองและการปกครอง ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับการศึกษาที่รัฐให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตัวอย่างเช่น การมีส่วนร่วมโดยวิธีปรึกษาหารือ โดยการจัดเวทีสัมมนาเรื่องคนรุ่นใหม่กับการให้การศึกษาทางการเมือง (Civic Education) ซึ่งจัดโดยศูนย์ประสานงานเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย (Young People for Democracy Movement: YPD) และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (Friedrich Ebert Stiftung: FES)

นอ้กขการร้ขนร้ท้ 5

การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (หน้า 118–126)

อำนาจรัฐ โดยทั่วไปหมายถึง อำนาจที่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถกระทำ หรือสั่งการให้กระทำ หรือให้งดเว้นการกระทำใด ๆ ได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากการที่ประเทศไทยมีประชากรเป็นจำนวนมาก พื้นที่ประเทศมีขนาดใหญ่ รวมทั้งรัฐบาลก็มีการกิจกรรมมากมาย ซับซ้อน จึงต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความซื่อสัตย์สุจริตมาทำหน้าที่บริหารและปกครองประเทศ โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องใช้อำนาจที่ได้รับกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง หากไม่เป็นไปตามนี้แล้วประชาชนมีสิทธิที่จะถอดถอนบุคคลเหล่านี้ออกจากตำแหน่งแล้วให้ผู้อื่นที่มีความเหมาะสมกว่ามาทำการบริหารและปกครองแทนได้

การใช้อำนาจรัฐจึงจำเป็นต้องมีกลไกคอยตรวจสอบ เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ทำให้ประชาชนสูญเสียหรือไม่ได้รับประโยชน์ที่ควรได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามมิให้ผู้ใช้อำนาจนั้นกระทำการโดยทุจริตและมิชอบ โดยแบ่งเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ

3.1 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระ

องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ได้แก่ ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

3.1.1 ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นองค์กรหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนนำความทุกข์ที่ตนได้รับความไม่เป็นธรรมจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐมาร้องเรียนได้ ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม หากการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่มิชอบธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบและเสนอให้มีการแก้ไข โดยทำการเสนอไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่หากหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตาม

โดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินจะแจ้งให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร โดยประชาชนที่ได้รับความทุกข์หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถร้องเรียนได้ที่ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือโทรศัพท์แจ้งที่สายด่วน 1676

1. องค์ประกอบและที่มาของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวน 3 คน มาจากบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรม จำนวน 2 คน และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 1 คน

2. วาระการดำรงตำแหน่งของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3. อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังนี้

1) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความไม่เป็นธรรมต่อประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชน โดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

2) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อมีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการที่ฝ่ายรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่และกฎหมาย เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

3) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

3.1.2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการป้องกัน ตรวจสอบ และปราบปรามการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ ทั้งนี้ หากประชาชนพบเห็นหรือมีเบาะแสการทุจริตหรือกระทำผิดในเรื่องของการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ สามารถร้องเรียนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือโทรศัพท์แจ้งที่สายด่วน 1205

1. องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการทั้งหมด 9 คน ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และต้องมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีผู้พิพากษา อธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่ามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์

2. วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) ใ้สอบสวนและมีความเห็นกรณีมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

2) ใ้สอบสวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

3) กำหนดใ้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งตรวจสอบและเปิดเผยผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลดังกล่าว

4) หน้าที่และอำนาจอื่นที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

3.1.3 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นองค์กรอิสระอีกองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลการตรวจเงินแผ่นดิน มีชื่อย่อว่า คตง.

การตรวจเงินแผ่นดิน หมายถึง การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน หรือเรียกว่า งบประมาณแผ่นดิน ที่รัฐบาลเป็นผู้ใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณในแต่ละปีผ่านส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ว่า ใ้ใช้จ่ายไปอย่าง

ถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบทางการเงินที่มีอยู่หรือไม่ ตลอดจนการตรวจสอบความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินอีกด้านหนึ่ง

1. องค์ประกอบและที่มาของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คน ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน กฎหมาย การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการตรวจเงินแผ่นดินเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี

2. วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

3. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

- 1) วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน
- 2) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน
- 3) กำกับการตรวจเงินแผ่นดิน
- 4) ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมาย
- 5) ตีงตั้งโทษทางปกครองกรณีมีการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ

3.2 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญมีหลายวิธี เช่น การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน การขัดกันแห่งผลประโยชน์ การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3.2.1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเพิ่มความระมัดระวังในการใช้อำนาจหน้าที่ของตนไม่ให้มีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้น

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

3.2.2 การขัดกันแห่งผลประโยชน์

รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดเรื่องของการขัดกันแห่งผลประโยชน์สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาไว้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งเหล่านี้มีผลประโยชน์ทับซ้อนทางการเมือง เป็นการทำให้การเมืองมีความโปร่งใสมากขึ้น โดยกำหนดข้อห้ามต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ข้อห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา มีดังนี้

1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือรัฐวิสาหกิจที่มีลักษณะเป็นการผูกขาด หรือเป็นหุ้นส่วนกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าวไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ นอกเหนือจากที่รัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

ข้อ 2)–3) บังคับรวมถึงคู่สมรสและบุตรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา และบุคคลอื่นที่ถูกใช้ให้ร่วมดำเนินการ หรือได้รับมอบหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้กระทำการในลักษณะนี้

4) ไม่กระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการใช้สิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน โดยมีขอบ

5) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงผลประโยชน์ เพื่อตนเอง ผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเรื่องการบริหารราชการของฝ่ายรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2. ข้อห้ามของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี มีดังนี้

1) ห้ามกระทำการที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ลักษณะเดียวกับกรณีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในข้อ 1–4 เว้นแต่

(1) การดำรงตำแหน่งหรือการดำเนินการที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่หรืออำนาจของรัฐมนตรี

(2) การกระทำตามหน้าที่และอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน หรือตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายกำหนด

2) ไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใด

นอกจากนี้ ยังห้ามคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีนและรัฐมนตรีเป็น หุ่นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท รวมไปถึงการถือหุ้นของรัฐมนตรีที่อยู่ในความครอบครอง หรือดูแลของบุคคลอื่น

3.2.3 การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งเป็นวิธีการหนึ่งในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยจะ ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้ที่ใช้อำนาจรัฐว่าสมควรที่จะอยู่ดำรงตำแหน่งต่อไปหรือไม่ หากบุคคลดังกล่าวมี พฤติกรรมไปในทางทุจริต สามารถดำเนินการถอดถอนบุคคลนั้นได้

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภา ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. การเข้าชื่อของประชาชน หากประชาชนเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นคนใดไม่ สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปสามารถเข้าชื่อร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อดำเนินการให้มีการลงคะแนน เสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ โดยถือเกณฑ์ดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เกิน 100,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 100,000–500,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่ น้อยกว่า 20,000 คน ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 500,000–1,000,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่ น้อยกว่า 25,000 คน ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า 1,000,000 คน ต้องมีผู้เข้าชื่อไม่น้อยกว่า 30,000 คน ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

โดยจะต้องมีการจัดทำคำร้องเข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มีรายละเอียด เกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ และลายมือชื่อ รวมทั้งหลักฐานแสดงตนของผู้เข้าชื่อทุกคน รายละเอียดข้อเท็จจริงและ พฤติการณ์ของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้น รายชื่อผู้แทนของผู้เข้าชื่อ และคำรับรองของ ผู้แทนผู้เข้าชื่อ

2. การส่งคำร้องและคำชี้แจง หลังจากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดจะส่งคำร้องให้แก่สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกประชาชนเข้าชื่อถอดถอนเพื่อให้บุคคลนั้นจัดทำคำชี้แจงส่งแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อได้รับคำชี้แจงแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบเพื่อจัดให้มีการ ลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

3. การลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนทำ เครื่องหมายในช่อง “เห็นด้วย” หรือ “ไม่เห็นด้วย”

4. การนับคะแนนและประกาศผล กรณีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ถือว่าการเข้าชื่อถอดถอนนั้นเป็นอันตก

ไป แต่หากมีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และมีคะแนนเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกร้องขอให้ถอดถอนไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้บุคคลนั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันลงคะแนนเสียง

3.2.4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยใช้มาตรการการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเป็นพิเศษแยกจากวิธีพิจารณาคดีอาญาโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทางการเมืองเป็นไปโดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้ที่มิอำนาจทางการเมือง และเพื่อให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีมีความเป็นอิสระและมีหลักประกันในการพิจารณาคดี

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

ในกรณีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือคำพิพากษานั้นมีผลให้ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะมีการอุทธรณ์หรือไม่ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยนี้ผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (หน้า 156–158)

รัฐธรรมนูญ (Constitution) คือ กฎหมายที่เป็นรากฐานของประเทศซึ่งก่อตั้งสถาบันทางการเมือง กำหนดขอบเขตอำนาจรัฐ กำหนดหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาเป็นใช้อำนาจนิติบัญญัติ กำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นใช้อำนาจบริหาร และกำหนดให้ศาลเป็นใช้อำนาจตุลาการ รวมทั้งให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างสถาบันการเมืองเพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจสูงสุดที่อาจนำไปสู่การใช้อำนาจที่มีขอบได้ การที่รัฐธรรมนูญจำกัดการใช้อำนาจรัฐไว้จะเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่หากจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐก็สามารถทำได้เมื่อรัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้เท่านั้น ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กฎหมายอื่นใดในรัฐจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเนื้อหาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญสรุปได้ดังนี้

1. **ระบอบการปกครอง** ประเทศไทยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า ราชอาณาจักรไทย โดยมีรูปแบบของรัฐเป็นรัฐเดี่ยว คือ มีรัฐบาลเดียว ใช้อำนาจปกครองทั้งประเทศ
2. **ประมุขของประเทศ** รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น พระมหากษัตริย์จึงทรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศไทย
3. **อำนาจอธิปไตย** รัฐธรรมนูญกำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางองค์กรทางการเมือง ดังนี้

- ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา
- ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี
- ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

4. รัฐสภา รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

1) **สภาผู้แทนราษฎร** ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน แบ่งเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 350 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 150 คน

2) **วุฒิสภา** ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม

5. **คณะรัฐมนตรี** รัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี 1 คน และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน

นายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี และต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกิน 8 ปีไม่ได้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ และก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ

6. **ศาล** รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติ

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ

7. **ความเสมอภาค สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน** รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนชาวไทยได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน

8. **การคานอำนาจทางการเมือง** แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจธิปไตย แต่ผู้ที่ปฏิบัติโดยตรง คือ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ดังนั้น เพื่อให้การใช้อำนาจธิปไตยเป็นไปโดยสุจริต เพื่อประโยชน์ของประชาชนชาวไทยจึงจำเป็นต้องมีวิธีการคานอำนาจมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจโดยพลการ เช่น ในที่ประชุมรัฐสภา สมาชิกมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีมีสิทธิจะไม่ตอบ หากคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเห็นว่าเป็นกระทำได้ห้ามตามข้อบังคับ

9. หน้าที่ของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เช่น พิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันประเทศ ปฏิบัติตามกฎหมาย เข้ารับการศึกษาอบรม รับราชการทหาร เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษีอากร ไม่รวมมือหรือสนับสนุนการทุจริต และประพฤติมิชอบ

10. หน้าที่ของรัฐ เป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนชาวไทยจะได้รับประโยชน์จากรัฐอย่างแท้จริง โดยกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากรัฐไม่ปฏิบัติ ประชาชนสามารถฟ้องร้องรัฐให้ดำเนินการได้

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐไว้หลายประการ เช่น การพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขต ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน การดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การดำเนินการให้เด็กทุกคนรับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง การดำเนินการให้มีสาธารณสุขปกคั่นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพของชุมชน การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ การดำเนินการและจัดการเกี่ยวกับคลื่นความถี่และสิทธิในการใช้วงโคจรดาวเทียม การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค การรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดและจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม การป้องกันและขจัดการทุจริต

11. องค์กรอิสระ รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีองค์กรอิสระจำนวน 5 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

12. การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นจะแบ่งแยกราชอาณาจักรไทยออกเป็นส่วนไม่ได้

13. การปฏิรูปประเทศ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดให้จัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศ กำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปประเทศภายใน 1 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ คือ ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย สังคมสงบสุขและไม่เหลื่อมล้ำ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย

2.3 กฎหมายภาษีอากร (หน้า 160–162)

ภาษีอากรเป็นที่มาแห่งรายรับที่สำคัญอันดับหนึ่งของประเทศเพื่อนำรายรับนั้นมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารประเทศ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลของทุกประเทศจึงกำหนดหน้าที่ในการเสียภาษีของประชาชนไว้ในกฎหมาย โดยในส่วนของประเทศไทยรัฐธรรมนูญทุกฉบับได้กำหนดให้ประชาชนชาวไทยต้องมีหน้าที่เสียภาษีอากร

ประมวลรัษฎากรเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้อำนาจกรมสรรพากร กระทรวงการคลังจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม และอากรแสตมป์จากประชาชน สรุปได้ดังนี้

1. **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** คือ ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล คณะบุคคลที่มีโชันติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม และกองมรดกที่ยังมิได้แบ่ง ทั้งนี้โดยเก็บจากเงินได้พึงประเมินที่ผู้เสียภาษีดังกล่าวได้รับหักด้วยค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ เหลือเท่าใดก็เป็นเงินได้สุทธินำไปคำนวณภาษีตามอัตราภาษีที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ ซึ่งอัตราภาษีนี้เป็นอัตราก้าวหน้าตั้งแต่ร้อยละ 5 ถึง 35 ดังนั้น ผู้มีเงินได้มากยิ่งจะต้องเสียภาษีในอัตราสูง

บัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (เริ่มใช้ปีภาษี 2560)

เงินได้สุทธิ	ช่วงเงินได้สุทธิ	อัตราภาษี	ภาษีในแต่ละขั้น	ภาษีสะสม
ส่วนที่เกิน 0 ถึง 150,000	150,000	ยกเว้น	0	0
ส่วนที่เกิน 150,000 ถึง 300,000	150,000	5	7,500	7,500
ส่วนที่เกิน 300,000 ถึง 500,000	200,000	10	20,000	27,500
ส่วนที่เกิน 500,000 ถึง 750,000	250,000	15	37,500	65,000
ส่วนเกิน 750,000 ถึง 1,000,000	250,000	20	50,000	115,000
ส่วนเกิน 1,000,000 ถึง 2,000,000	1,000,000	25	250,000	365,000
ส่วนเกิน 2,000,000 ถึง 5,000,000	3,000,000	30	900,000	1,265,000
ส่วนเกิน 5,000,000 ขึ้นไป		35		

ปกติการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะเสียปีละ 1 ครั้ง ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี โดยนำเงินได้ที่ได้รับตลอดทั้งปีที่ผ่านมาคำนวณภาษี อย่างไรก็ตาม มีผู้มีเงินได้บางประเภทต้องเสียภาษีปีละ 2 ครั้ง ได้แก่ ผู้มีเงินได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน การประกอบวิชาชีพอิสระ การรับเหมาก่อสร้าง การประกอบธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่นซึ่งครั้งแรกจะต้องยื่นเสียภายในเดือนกันยายนของทุกปี โดยนำเงินที่ได้รับตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายนมาคำนวณภาษี ส่วนครั้งที่สองเสีย

ภาษีภายในเดือนมีนาคมตามปกติ โดยนำเงินได้ที่ได้รับตลอดทั้งปีมาคำนวณภาษี แม้จะเป็นเงินได้ที่เสียภาษีไปแล้วในครั้งแรกก็ตาม เป็นเงินภาษีเท่าใดให้นำภาษีที่เสียไปแล้วในครั้งแรกมาหักออก และเสียภาษีแต่เพียงจำนวนที่ยังขาดอยู่นั้น

2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นภาษีที่จัดเก็บจากห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน ฯลฯ ตามปกติจะเก็บจากกำไรสุทธิที่ผู้เสียภาษีได้รับ ซึ่งการเสียภาษีจากกำไรสุทธินี้จะเสียปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกเสียภายใน 2 เดือนนับแต่วันครบ 6 เดือนแรกของรอบระยะเวลาบัญชี โดยคำนวณและชำระภาษีจากกึ่งหนึ่งของประมาณการกำไรสุทธิในรอบระยะเวลาบัญชีส่วนครั้งที่ 2 จะเสียภายใน 150 วัน นับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี โดยคำนวณและชำระภาษีจากกำไรสุทธิจริงที่คำนวณได้ในระยะเวลาบัญชีนั้นแล้วนำภาษีที่ชำระไปแล้วในครั้งแรกมาหักออกและเสียภาษีแต่เพียงจำนวนที่ยังขาดอยู่เท่านั้น

3. ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีที่จัดเก็บจากการขายสินค้าและบริการ โดยผู้ขายสินค้าหรือให้บริการมีหน้าที่เรียกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 10¹ จากลูกค้า แล้วนำภาษีที่เรียกเก็บนี้ไปชำระต่ออำเภอหรือเขตท้องที่ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป พร้อมยื่นแบบแสดงรายการด้วย แต่ถ้าในเดือนเดียวกันนั้นผู้ขายสินค้าหรือให้บริการถูกผู้ขายสินค้าและบริการอื่นเรียกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 10² ผู้ขายสินค้าหรือให้บริการมีสิทธินำภาษีที่ถูกเรียกเก็บไปนั้นมาคำนวณหักออกจากภาษีที่ตนเรียกเก็บจากลูกค้าได้ และชำระภาษีจากผลต่างนั้น

ตัวอย่างเช่น ต้นเดือนมกราคม ก ซื้อสินค้าจาก ข ในราคา 100 บาท และ ข เรียกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 7 เป็นเงิน 7 บาท ต่อมาปลายเดือน ก ขายสินค้าดังกล่าวให้ ค ในราคา 120 บาท และเรียกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 7 เป็นเงิน 8.40 บาท จาก ค ดังนี้ ในการคำนวณภาษีของเดือนมกราคม ก มีสิทธินำภาษี 7 บาท ที่ถูก ข เรียกเก็บไปมาคำนวณออกจากภาษี 8.40 บาท ที่ตนเรียกเก็บจาก ค ได้ เมื่อคำนวณแล้วจึงมีภาษีที่ ก จะต้องเสียเพิ่มเพียง 1.40 บาท โดย ก จะต้องนำภาษีจำนวนนี้ไปชำระต่ออำเภอหรือเขตท้องที่ภายในวันที่ 15 ของเดือนกุมภาพันธ์ พร้อมยื่นแบบแสดงรายการด้วย

4. อากรแสดมปี อากรแสดมปีเป็นภาษีที่จัดเก็บจากการทำตราสาร เช่น สัญญาเช่าที่ดิน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือแพ สัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน สัญญากู้ยืมเงิน ใบมอบอำนาจ โดยผู้เสียภาษีต้องปิดอากรแสดมปีให้บริบูรณ์ตามอัตราที่บัญชีอัตราอากรแสดมปีของประมวลรัษฎากรได้กำหนดไว้และจะต้องจัดมาเพื่อแสดงการใช้แสดมปี ซึ่งผู้ที่จัดมาได้ต้องเป็นไปตามที่ประมวลรัษฎากรกำหนดไว้

^{1,2} ปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) กฎหมายได้กำหนดให้ลดอัตรากำหนดมูลค่าเพิ่มเป็นการชั่วคราวจากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 6.3 และเมื่อรวมกับภาษีท้องถิ่นอีกร้อยละ 0.7 จึงเท่ากับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 แต่อัตรากำหนดนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของจีนและอินเดีย นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก ทำให้วัฒนธรรมไทยซึมซับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไว้หลายประการ แนวคิดและพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ทำให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนของไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีหลักฐานปรากฏในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง โดยสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างในสมัยอยุธยา จากนั้นก็เกิดการเปลี่ยนแปลงมากในสมัยรัตนโกสินทร์ และได้พัฒนาจนกลายเป็นสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน

2.1 สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ (หน้า 180–187)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างกว้างขวาง โดยจะเห็นได้จากการที่ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น รวมทั้งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นจำนวนมาก

2.1.1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วยกรรมการจำนวน 7 คน ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ซึ่งได้รับการสรรหา

ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องมีความรู้และประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจดังนี้

1. ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง
 2. จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน
 3. เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน
 4. ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม
 5. สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
 6. หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
- ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนชาวไทยและผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

2.1.2 สิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองและคุ้มครองในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้หลายประการ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. **สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย** บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและคุมขังบุคคลจะทำได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จะทำไม่ได้ การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้
2. **สิทธิในกระบวนการยุติธรรม** บุคคลจะได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อในขณะที่ยังกระทำความผิดมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดไม่ได้
3. **สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน** การเกณฑ์แรงงานจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ
4. **สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว** บุคคลมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำที่ละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิดังกล่าว หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์จะกระทำไม่ได้

5. สิทธิในทรัพย์สินและการตีบรมรดก บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินและการตีบรมรดก การเวนคืน อสังหาริมทรัพย์จะกระทำไม่ได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

6. สิทธิในการร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภค บุคคลมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

7. สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข บุคคลมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ และมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สำหรับผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

8. สิทธิของมารดา ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และผู้ยากไร้ ในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตร มารดามีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ และบุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปี ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

9. เสรีภาพในการถือศาสนา บุคคลมีเสรีภาพในการถือศาสนาและมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

10. เสรีภาพในเคหสถาน บุคคลมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลอื่นจะเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองไม่ได้ และการค้นเคหสถานจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

11. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวของบุคคลจะทำได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

12. เสรีภาพทางวิชาการ รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

13. เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร บุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน การทำให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะทำได้ เว้นแต่เมื่อมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือเหตุอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

14. เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ บุคคลมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

การเนรเทศบุคคลที่มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามไม่ให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร หรือถอดถอนสัญชาติของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดจะทำได้

15. **เสรีภาพในการประกอบอาชีพ** บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไม่สามารถทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

16. **เสรีภาพในการรวมตัวกัน** บุคคลมีเสรีภาพในการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

17. **เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ** บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวไม่สามารถทำได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

18. **เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง** บุคคลมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

19. **สิทธิของบุคคลและชุมชน** บุคคลและชุมชนมีสิทธิเกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เช่น ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ ฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของบุคลากรฝ่ายรัฐ

นอกจากนี้บุคคลและชุมชนยังมีสิทธิเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ความเป็นอยู่ของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการของชุมชน เช่น อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและชาติ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เข้าชื่อกันเพื่อเสนอต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการที่ก่อประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน

20. **เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน** ผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็น ห้ามการสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์เพื่อลดอิทธิพลเสรีภาพในการนำเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็น

21. **การใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง** บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้